

Kortekummun pohjoisosan asemakaavan luontoselvitys

Sisällys

1 JOHDANTO	1
2 SELVITYSALUE	1
3 KARTOITUSMENETELMÄT	2
3.1 ELINYMPÄRISTÖJEN JA KASVILLISUUDEN KARTOITUS	2
3.2 TUMMAVERKKOPERHOSSSELVITYS	2
3.3 LIITO-ORAVAKARTOITUS	3
3.4 LUONTOTYYPPIEN JA LAJIEN UHANALAISUUSLUOKITUS	3
3.5 KOHTEIDEN ARVOTTAMINEN	3
4 TULOKSET	4
4.1 LUONNONYMPÄRISTÖN YLEISPIIRTEET	4
4.2 ARVOKKAAT LUONTOKOHTEET JA SUOSITUKSET MAANKÄYTTÖÖN	8
4.3 TUMMAVERKKOPERHOSEN ESIINTYMINEN	13
4.4 LIITO-ORAVALLE SOVELTUVAT ELINYMPÄRISTÖT	13
5 YHTEENVETO	14
LÄHTEET	15

Luontoselvityksen on laatinut Kangasalan kaupungin ympäristösuunnittelija Salli Uljas (biologi, FM), lukuun ottamatta tummaverkkoperhosselvitystä, jonka tekivät Tampereen Hyönteistutkijain Seura ry:n Tero Piirainen ja Julia Prusi.

Päivämäärä 2.11.2018

Valokuvat: Kangasalan kaupunki, Salli Uljas
Kartta-aineistot: Maanmittauslaitos
Kannessa selvitysalueen itäreunassa virtaava Papinoja.

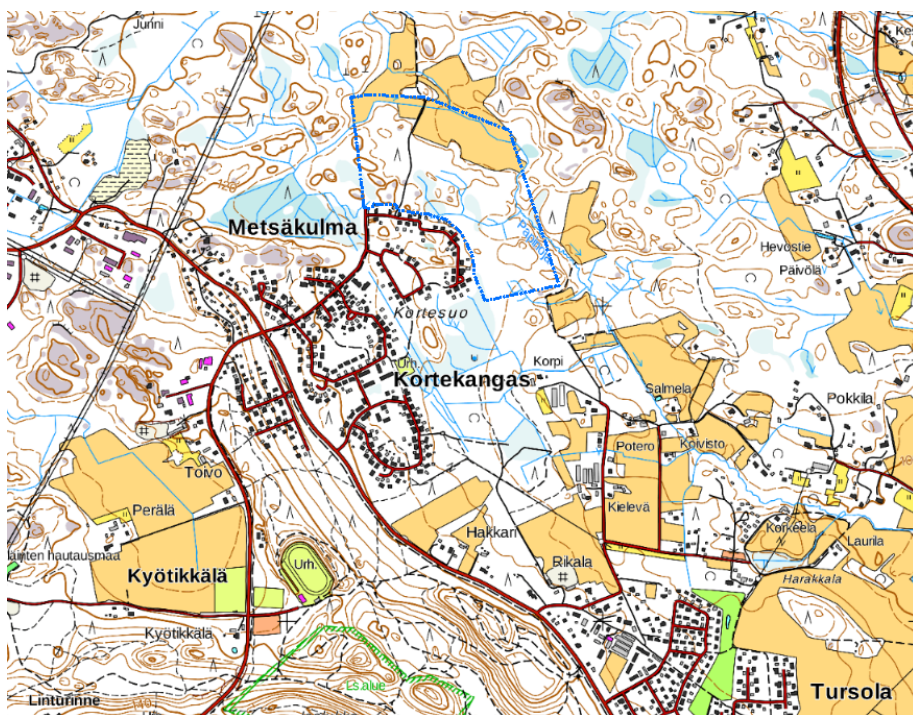
1 JOHDANTO

Asemakaavoituksen yhdeksi lähtökohdaksi on maankäyttö- ja rakennuslaissa määritetty, että asemakaavoituksessa luonnonympäristöä tulee vaalia ja erityisiä luontoarvoja ei saa hävittää (MRL 54 §). Tämän luontoselvityksen tavoitteena on tuottaa luontotietoa Kortekummun pohjoisosan asemakaavan valmistelun tarpeisiin. Luontoselvityksessä selvitetään luonnonympäristön yleispiirteet ja etsitään suojelua ja säilyttämistä vaativat luonnonmonimuotoisuuden kannalta merkittävät arvokohteet. Luontoselvityksen tuottama tieto luonnon nykytilasta mahdollistaa sen, että kaavassa voidaan huomioida luonnonsuojelun kannalta merkittävät luontotyytit ja lajiesiintymät sekä edistää alueen luonnon ominaispiirteiden säilymistä.

2 SELVITYSALUE

Luontoselvityksen aluerajaus on Kortekummun pohjoisosan asemakaava-alueen rajaus. Se sijaitsee Kangasalan kaupungissa keskustan luoteispuolella noin kuuden kilometrin etäisyydellä keskustasta. Selvitysalue rajautuu etelässä Kortekummun asemakaavan Hirvikummintien alueen pientaloalueeseen (kuva 1). Asemakaavan tavoitteena on laajentaa olemassa olevaa Kortekummun pientaloaluetta pohjoisen ja idän suuntaan. Kortekummun Hirvenkummintien ja Kruunupääntien asemakaavat on hyväksytty vuonna 2012 ja alueet ovat jo pääosin rakentuneita.

Selvitysalueen pinta-ala on noin 24 hehtaaria. Selvitysalue on tällä hetkellä rakentamatonta, pääosin metsäistä aluetta. Alueen pohjoisosassa on peltoaukea. Selvitysalueen poikki kulkee pohjoiseteläsuunnassa yksi metsätie. Muuta tiestöä alueella ei ole.

Kuva 1 Suunnittelualan sijottuminen ja rajaus

3 KARTOITUSMENETELMÄT

Luontoselvityksen laatiminen aloitettiin olemassa olevaan materiaaliin tutustumalla. Selvitysalue on kuulunut vuonna 2004 laadittuun Tursolan osayleiskaavan luontoselvitykseen. Ko. selvityksessä Kortekummun alueelta arvokkaaksi luontokohteeksi tunnistettiin Papinoja ympäristöineen (Nuottajärvi 2004). Olemassa olevat selvitystiedot ovat melko vanhoja, joten nyt laadittu luontoselvitys perustuu tätä luontoselvitystä varten tehtyihin maastokartoituksiin. Lisäksi tarkastettiin muut Kangasalan kaupungin luontoarvoihin liittyvät paikkatiedot sekä Pirkanmaan ELY-keskukselta saadun Hertta-rekisterin uhanalaistiedot sekä liito-oravareviirit.

Maastokartoituksiin nojautuvan luontoselvityksen epävarmuus liittyy maastotöihin käytettävissä olevan ajan rajallisuuteen ja luonnossa vuosien välillä ilmenevään vaihteluun. Lajistollista vaihtelua esiintyy vuosien välillä kullekin lajille sopivien elinympäristöjen asettamissa rajoissa. Lajien esiintymisessä havaitaan myös vuodenaikaisvaihtelua. Luontoselvityksen laatiminen suunniteltiin niin, että maastotyöt tehdään ajankohtana, jolloin kulloinkin kartoitettavien lajien tai luontotyyppien havaitseminen luonnossa on todennäköisintä.

3.1 ELINYMPÄRISTÖJEN JA KASVILLISUUDEN KARTOITUS

Elinympäristöjen ja kasvillisuuden kartoituksen maastotyöt tehtiin kesäkuun 21. ja 26. päivä. Kartoitus tehtiin jalan ja sen yhteydessä selvitettiin suunnittelualueelle sijoittuvien elinympäristöjen sijoittuminen. Luonnonmonimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeät alueet kuvioitiin ja huomionarvoisten lajien esiintymäsjainnit kirjattiin.

Luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaina kohteina maastossa kartoitettiin:

- olemassa olevan luonnonsuojelualueet
- luonnonsuojelulain 29 § mukaiset suojeltavat luontotyytit
- vesilain 2 luvun 11 § mukaiset suojeltavat vesiluontotyytit
- metsälain 10 § mukaiset erityisen tärkeät elinympäristöt
- alueellisesti ja paikallisesti merkittävät ja edustavat luontokohteet (esim. vanhan metsän alueet, geologiset muodostumat, laajat yhtenäiset luonnontilaiset alueet, perinneympäristöt)
- muut luonnonsuojelullisesti arvokkaat luontokohteet, kuten luonnonmuistomerkit.

Kartoituksen tavoitteena ei ollut laatia alueelta kattavaa kasvilistaa, vaan kartoituksessa kirjattiin kasvillisuuden yleispiirteet sekä havaitut huomionarvoiset lajit. Monimuotoisissa elinympäristöissä, joissa harvinaisten ja huomionarvoisten lajien esiintyminen on todennäköisempää, lajiston yksityiskohtaiseen selvittämiseen käytettiin enemmän aikaa kuin esimerkiksi homogeenisilla talousmetsäalueilla.

3.2 TUMMAVERKKOPERHOSSSELVITYS

Tummaverkkoperhosselvitys tilattiin Tampereen Hyönteistutkijain Seura ry:ltä sen jälkeen, kun elinympäristöjen ja kasvillisuuden kartoituksessa oli havaittu lajille soveltuvaa elinympäristöä Papinojan ja Papinojaan johtavan sivu-uoman äärellä. Tummaverkkoperhonen on Suomessa erittäin uhanalaiseksi luokiteltu laji. Luonnonsuojeluasetuksen (160/97) mukaan tummaverkkoperhonen on erityisesti suojeltu, mikä tarkoittaa sitä, että lajin esiintymispaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty. Heikentämis- ja hävittämiskiellon voimaantulo edellyttää ELY-keskuksen tekemää päätöstä esiintymispaikan rajoista (LsL 47 §).

Tummaverkkoperhoskartoituksen maastotyöt tehtiin 27.6.2018 aurinkoisena ja lämpimänä päivänä tummaverkkoperhosen parhaimpaan lentoaikaan.

3.3 LIITO-ORAVAKARTOITUS

Liito-orava kuuluu luontodirektiivin liitteessä IV mainittuihin lajeihin, minkä vuoksi sitä koskee luonnon-suojelulain tiukka suojelu. Luonnonsuojelulain mukaan liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on suoraan lain nojalla kiellettyä (LsL 49 §). Suojelu ei siis edellytä erillistä liito-oravan elinpiirin rajausta koskevaa päätöstä.

Liito-oravan esiintyminen kartoitetaan etsimällä liito-oravan papanoita kuusien ja haapojen juurelta. Papanoiduista puista tarkastetaan myös niiden soveltuvuus liito-oravan pesäpuuksi. Liito-orava voi käyttää puuta, useimmiten suurta haapaa, pesäpuunaan, mikäli puussa on kolo, risupesä tai pönttö.

Elinympäristöjen ja kasvillisuuden kartoituksen yhteydessä kartoitettiin myös liito-oravan esiintymistä. Asemakaava-alueelta selvitettiin liito-oravalle soveltuvat elinalueet sekä näillä alueilla etsittiin liito-oravan papanoita puiden juurilta.

3.4 LUONTOTYYPPIEN JA LAJIEN UHANALAISUUSLUOKITUS

Suomen luontotyyppien uhanalaisuusarvio on valmistunut vuonna 2008 (Raunio ym. 2008). Uhanalaisuusarvioinnissa on tarkastettu Suomessa esiintyvistä luontotyypeistä 400 luontotyyppiä, joiden osalta arvioitiin luontotyyppin esiintyvyyttä, uhanalaisuutta ja ihmisen aiheuttamia muutoksia luontotyypeissä. Uusi luontotyyppien uhanalaisuusluokitus valmistunee vielä vuoden 2018 lopussa. Mikäli luontotyyppien uhanalaisuuden osalta tapahtuu merkittäviä muutoksia, voidaan luontoselvityksessä havaittujen luontotyyppien uhanalaisuusluokat tarkistaa kaavasuunnittelun edetessä.

Putkilokasvien uhanalaisuustiedot perustuvat vuoden 2010 uhanalaisuusarvioon (Rassi ym. 2010). Sammalien osalta käytettiin alueellisia uhanalaisuustietoja vuodelta 2017 (Sammaltöryryhmä 2017).

3.5 KOHTEIDEN ARVOTTAMINEN

Maastossa löydetty tai olemassa olevasta aineistosta esiin nousseet luontokohteet arvotetaan luontoarvojen perusteella erialisiin luokkiin. Luontokohteen arvoa nostaa sen edustavuus, luonnontilaisuus sekä alueella esiintyvien lajien määrä ja esiintyvien lajien ja luontotyyppien uhanalaisuus tai harvinaisuus. Myös kohteen toimiminen jonkin eliön elinkierron kannalta keskeisenä lisääntymis- levähdys- tai ruokailupaikkana lisää kohteen arvoa.

Tässä luontoselvityksessä on käytetty kahta erilaista kohteiden arvottamistapaa. Kohteiden arvon ja maankäyttösuosituksen velvoittavuuden arvottamiseen on yhtäältä käytetty tapaa, jossa arvoluokat visualisoidaan ns. liikennevalovärein (Kuva 4). Toisaalta kohteita arvioidaan myös niiden kansainvälisen, kansallisen, maakunnallisen, paikallisen ja muun luonnonsuojelullisen arvon perusteella.

Punaisella värillä on kuvattu kohteet, joiden säästämiseen lainsäädäntö velvoittaa. Tähän luokkaan kuuluvat mm. luonnonsuojelualueet, liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikat ja vesilain suojelemat vesiluontotyytit. **Keltaisella** värillä on korostettu kohteita, joiden säästämiseen lainsäädäntö ei suoraan velvoita, mutta joiden rakentamattomana ja luonnontilaisena säästäminen säilyttäisi huomattavan määrän luonnon monimuotoisuutta. Keltaiseen arvoluokkaan kuuluvat esim. metsälain mukaiset erityisen tärkeät elinympäristöt, luonnonsuojelulain mukaiset suojeltavat luontotyytit, joilla ei ole

suojelurajauspäättöstä, ja laajat yhtenäiset erilaisia elinympäristöjä käsittävät kokonaisuudet. **Vihreällä** värillä kuvataan kohteita, jotka ovat maisemallisesti tai luonnon monimuotoisuuden kannalta huomionarvoisia alueita. Näiden kohteiden säästäminen jossain muodossa tai laajuudessa lisää maiseman ja/tai luonnon monimuotoisuutta. Tähän luokkaan voi kuulua esimerkiksi paikallisia ekologisia yhteyksiä tai maisemasta tai ympäristöstä poikkeavia pienialaisia elinympäristöjä.

Toinen luokittelutapa, jossa kohteita luokitellaan niiden alueellisen merkittävyyden kannalta, perustuu Suomen ympäristökeskuksen oppaaseen luontoselvityksien laatimisesta (Söderman 2003).

Kansainvälisesti arvokkaat kohteet: Natura 2000-alueet, kansainvälisesti merkittävät kosteikot ja lintualueet eli IBA-alueet sekä Ramsar-alueet

Kansallisesti arvokkaat kohteet: Kansallispuistot, luonnonpuistot, soidensuojelualueet, lehtojensuojelualueet, muut valtakunnallisesti arvokkaat suojelualueet, erämaa-alueet, koskiensuojelulain mukaiset vesistöt, vesilain mukaiset suojeltavat luontotyypit, valtakunnalliset suojeluohjelmien kohteet sekä suojeluohjelmien kriteerit täyttävät kohteet, vaikka ne eivät kuuluisikaan ohjelmiin, FINBA-alueet, luonnonsuojelulain luontotyypit, äärimmäisen- ja erittäin uhanalaisten sekä vaarantuneiden lajien esiintymispaikat sekä erityisesti suojeltavien lajien esiintymispaikat

Seudullisesti/maakunnallisesti arvokkaat kohteet: valtakunnallisissa suojeluohjelmissa maakunnallisesti arvokkaiksi luokitellut kohteet, maakuntakaavojen suojelualuevaraukset, maakunnallisesti uhanalaisten lajien esiintymispaikat, maakunnallisesti merkittävät muut luontokohteet

Paikallisesti arvokkaat kohteet: metsälain erityisen tärkeät elinympäristöt, yleis- ja asemakaavojen suojeluvaraukset, paikallisesti uhanalaisten ja harvinaisten lajien esiintymispaikat, muut paikallisesti harvinaiset ja edustavat kohteet

Muut arvokkaat kohteet: kohteet, joita ei ole edellisissä luokissa, mutta jotka ovat luonnon monimuotoisuuden säilymisen kannalta tärkeitä, esim. suuret yhtenäiset metsäalueet tai ekologiset käytävät.

4 TULOKSET

4.1 LUONNONYMPÄRISTÖN YLEISPIIRTEET

Selvitysalue on pääosin talousmetsäkäytössä olevaa metsäaluetta. Selvitysalueen pohjoisosassa on maisemallisesti merkittävä peltoalue. Alla olevassa listauksessa on esitelty selvitysalueen elinympäristöt. Elinympäristöjen suuntaa-antava pinta-alan ja sijainti on esitetty kuvassa 2.

1 Mustikkaturvekangas

Tiheässä kasvava nuori puusto koostuu kuusesta, raudus- ja hieskoivusta sekä pihlajista (Kuva 3, A). Kenttäkerroksen lajistoon kuuluvat mm. kevätpiippo, oravanmarja, käenkaali ja metsätähti. Kuvion puusto oli kartoitushetkellä niin paikoitellen niin tiheää, että liikkuminen kuviolla on haasteellista.

2 Ennallistuva pelto

Vanha turvepohjainen pelto, joka peltoviljelyn päätyttyä on ennallistumassa luontaisesti metsäiseksi. Pelto on aikoinaan raivattu ravinteikkaaseen lehtokorpeen. Pelto-ojat kuivattavat elinympäristöä edelleen, minkä vuoksi kohde ei tule palautumaan luonnontilaisen kaltaiseksi lehtokorveksi, ellei ojia tukita. Kohde on esitelty tarkemmin kohdassa 4.2 (Arvokkaat luontokohteet).

3 Mustikkaturvekangas

Puustoltaan varttunut turvekangas, jonka puusto on iäkkäämpää kuin kuviolla 1. Kuvio on ojituksen seurauksena kuivunut tehokkaasti ja puuston kasvu on hyvää. Kuvio on harvennettu vastikään. Kenttätäkerros on paikoitellen lähes paljas pimeän kuusikon alla. Laikuittaisessa kenttätäkerroksessa esiintyy mm. oravanmarja, kevätpiippo, valkovuokko. Jäänteitä suolajistosta ei ole havaittavissa, joten kohde on todennäköisesti ollut alun perinkin vain heikosti soistunut (Kuva 3, D).

Kuva 2 Erilaisten elinympäristöjen suuntaa-antava sijainti suunnittelalueella.

4 Nuori talousmetsä

Nuori, valtapuina koivua ja kuusta kasvava kesällä 2018 harvennettu talousmetsäkuvio (Kuva 3, C). Kuvion itäosassa kallio on paikoitellen lähellä maanpintaa. Kuvio pääosin mustikkavaltaista tuoretta kangasta, mutta kohdissa, joissa kallio lähempänä maanpintaa esiintyy kuivahkoa kangasmetsää.

5 Nuori lehtomainen kangas

Kenttätäkerroksessa kasvaa mustikkaa, oravanmarjaa ja käenkaalta. Puuston valtalajit ovat koivu ja kuusi, joiden runsaussuhteet vaihtelevat kuviolla. Kuviolla 5, luhdan reunoilla, kasvaa myös täysin koi-vuvaltaista lehtimetsää. Kuvion puustoa on harvennettu hiljattain.

6 Sekapuustoinen lehtimetsikkö

Puustossa hies- ja rauduskoivu, raita ja harmaaleppä. Puuston alla on hyvin tiheä kuusialikasvos. Läpi kulkeminen on haastavaa. Metsikkö on kehittynyt oletettavasti vanhalle peltomaalle.

Kuva 3 Selvitysalueen elinympäristöjä

7 Varttunut kuusikko

Tontteihin rajoittuva kuusivaltainen kuvio, joka on virkistyksen näkökulmasta houkutteleva. Metsäkuvio on viihtyisä, helposti kuljettava ja siellä kulkee polku.

8 Mäntyvaltainen kuivahkokangas

Ympäristöstään kohoavalla sammalpeitteisellä kallioalueella kasvava mäntyvaltainen kuvio. Männyt ovat kallion läheisyyden vuoksi hitaasti kasvaneita ja oksaisia (Kuva 3, B). Kalliomuodostuman koillis- ja itäosassa on 1-2 metrin korkuisia kalliojyrkänteitä. Kenttäkerroksessa kasvavat mm. puolukka, mustikka ja kukkimaton kieli.

9 Papinoja ja puron suojavyöhyke

Nimestään huolimatta Papinoja virtaa suunnittelualueella luonnontilaisena purona. Kaava-alueella sijaitsevan Papinojan osuuden ympärys on eteläosassa monimuotoista, virtaavan veden läheisyydestä hyötyvää suuruuhoniittyä. Pohjoisessa puron varsi on puustoinen. Papinojan ympäristö on esitelty tarkemmin kohdassa 4.2.

10 Luhtainen suuruuhoniitty

Papinojaan laskevan uoman ympärille levittäytyy suuruuhoniitty. Lajistoon kuuluvat mm. lehtovirmajuuri, hupaohdake, karhunputki, rentukka ja mesiangervo.

11 Rakennettu hulevesiallas ympäristöineen

Hirvikummuntien tonttien hulevesien hallintaan rakennettu hulevesiallas muodostaa Papinojaan yhteydessä olevan kosteikkoympäristön. Kasvillisuus on lähtenyt monimuotoistumaan ilahduttavasti hulevesialtaan äärellä ja ympärillä. Hulevesialtaan vedet siirtyvät suuruuhoniitylle virtaavaan uomaan rumpurakenteen kautta.

12 Lehtokuvio

Lehtokuvio, joka täyttää metsälain erityisen arvokkaan elinympäristön kriteerit. Kuviolla on runsaasti lahpuuta. Kuvio on esitelty tarkemmin kohdassa 4.2.

13 Harventamaton talousmetsäalue

Kuvio on harventamaton, puustoltaan nuori ja hyvin tiheä talousmetsäkuvio, jossa kasvaa sekaisin kuusta, lehtipuita ja paikoitellen mäntyjä. Kuviolla vuorottelevat soistumisen vuoksi ojitetut metsäpaineet, kallionyppylät ja keskiraviteinen kivennäismaametsä. Kuviolla ei ole luontoarvojensa tai virkistypotentiaalin kannalta erityistä merkitystä.

14 Kuusivaltainen lehtomainen kangas

Tämä on suunnittelualueen metsäkuvioista luontoarvoiltaan monimuotoisin alue. Kuvion pääpuulaji on kuusi, mutta eteenkin metsätien länsipuolella sekapuustoisuus (koivu, haapa, pihlaja, raita) nostaa metsäalueen monimuotoisuutta. Metsätien länsipuoleisella metsäalueella on myös lahpuuta talousmetsäalueeksi poikkeuksellisen runsaasti. Kuvion kenttäkerroksen lajistoon kuuluvat mm. valkovuokko, metsäorvokki, rönsyleinikki, metsäkorte mustikka ja käenkaali. Kuvion luoteisosassa lähellä pellon reunaa on pienialainen soistuma, jonka lajistoon kuuluu lisäksi mm. suursaniaisia, mutta koska kohteella on hiljattain tehty puuston harvennusta, korpilaikku ei enää täytä metsälain erityisen tärkeän elinympäristön kriteerejä. Kuvion 14 luoteisosan metsällä olisi edelleen metsätaloustoimista huolimatta erinomaiset edellytykset kehittyä monimuotoiseksi vanhanmetsän kuvioksi. (Kuva 3, E, G)

Kuvion 14 lounaisosassa on kaksi pientä kukkulaa (A ja B), joiden kasvillisuus on muuta kuviota karumpaa. Kuviot on esitelty tarkemmin kohdassa 4.2.

15 Pello

Kesannolla olevan pellon niittyajisto on pellolla ja pellon reuna-ajissa on monimuotoista (Kuva 3, F).

16 Harventamaton mustikkaturvekangas

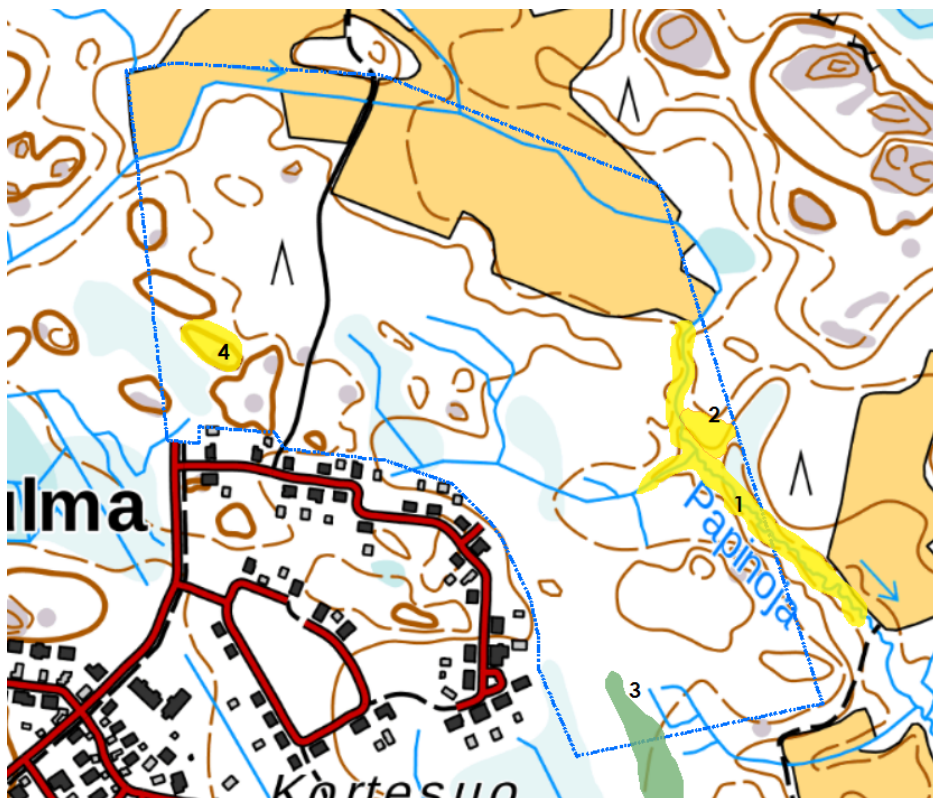
Alueen puusto koostuu hieskoivusta ja kuusesta. Puut ovat tiheyden vuoksi hyvin ohuita. Tiheyden vuoksi kenttäkerroksen kasvilajisto on vähäistä. Alueen läpi kulkeminen on haastavaa.

17 Kuivahko kangas

Kuviolla kallio on hyvin lähellä maanpintaa - paikoitellen on näkyvissä myös avokalliopintoja. Kasvillisuustyyppi on ympäröiviin alueisiin verrattuna karumpaa. Kuviolla kasvaa ylispuina muutamia suuria mäntyjä, ja alikasvustona kuusta ja koivua.

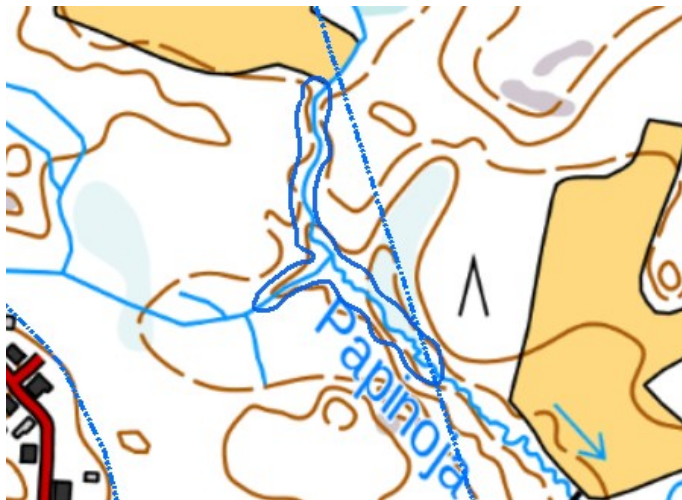
4.2 ARVOKKAAT LUONTOKOhteet JA SUOSITUKSET MAANKÄYTTÖÖN

Kortekummun pohjoisosan asemakaavan suunnittelualueella sijaitsee yhteensä neljä luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen merkittävää kohdetta (kuva 4). Kohteiden yhteenlaskettu pinta-ala on 1,1 hehtaaria, mikä tarkoittaa noin 4 prosenttia suunnittelualueen pinta-alasta. Lisäksi suunnittelualueella on 2,5 hehtaaria liito-oravalle soveltuvaa metsää (ks. kohta 4.4). Selvitysalueella ei esiinny Herta-rekisterin mukaan (Pirkanmaan ELY-keskus 11.10.2018) uhanalaista lajistoa.

Kuva 4 Selvitysalueen arvokkaat luontokohteet. Kohteiden luokittelu on kuvattu kohdassa 3.5

1 Papinoja

Kuva 5 Papinoja ympäristöineen

Uhanalaiset luontotyytit: Havumetsävyöhykkeiden kangasmaiden purot (VU), avoluhdut (NT)
Luontokohdetta koskeva lainsäädäntö: Metsälaki 10 §, pienveden välitön lähiympäristö. Lisäksi Papinojaa koskee, mitä vesilaissa säädetään toimenpiteiden luvanvaraisuudesta.

Arvoluokka: paikallisesti arvokas

Pinta-ala: 0,6 ha

Papinoja virtaa suunnittelualueella luonnontilaisena purona. Puro jatkuu luonnontilaisena kaava-alueelta etelään. Luonnontilaisen jakson pohjoispuolella puro virtaa suunnittelualueeseen kuuluvan pelton halki oioittuna ojana. Myös pelto-ojana kulkiessaan uomassa ja sen penkereillä kasvava kasvillisuus on monimuotoista. Selvitysalueelle sijoittuvan Painojan luonnontilaisen jakson pohjoisosassa puron ympäristö on metsäistä. Puron partaalla kasvaa vanhoja kuusia ja haapoja. Alueella esiintyvä lahoppuusto lisää kohteen monimuotoisuutta.

Länneestä kohti Papinojaa virtaavan sivu-uoman ympärillä on luhtainen suurruohoniitty. Myös Papinojan pääuoman varrella selvitysalueelle rajautuvan jakson eteläosassa on uoman varrella kosteaa suurruohoniittyä. Niittyjen lajistoon kuuluvat mm. lehtovirmajuuri, korpikaisla, mesiangervo, huopaohdake, korpikaisla, rentukka, nokkonen, rönssyleinikki, ojakellukka, soreahiirenporras, rantakanankaali, purolitukka ja karhunputki. Papinojan uomassa upoksissa kasvaa hieno isonäkinsammal.

Maankäyttösuositukset: Papinoja ympäristöineen sekä Papinojaan laskevan sivu-uoman luhta säilytetään luonnontilaisena ja rakentamattomana. Puron luonnontilan säilymisen turvaamiseksi sille tulee

jättää riittävät puustoiset suojavyöhykkeet. Varjostava puusto vaikuttaa oleellisesti puron avoimena säilymiseen sillä puiden poisto nostaisi puron saamaa valomäärää ja lämpötiloja, mikä johtaisi puron umpeenkasvuun ja vaikeuttaisi edelleen mm. rakennettavan alueen hulevesien hallintaa. Suojavyöhykkeen puron kummallakin puolella tulisi olla vähintään 20 metriä. Puroon rajoittuvien tonttien osalta kaavaan tulisi kirjata velvoite tontin rajaamiseen aidalla, jotta vältetään tonttien vähittäinen laajentuminen suojavyöhykkeen puolelle.

Rakennettavan alueen hulevesien hallinnassa on määrällisen hallinnan lisäksi kiinnitettävä huomiota laadulliseen hallintaan arvokkaan puroympäristön vedenlaadun turvaamiseksi.

2 Lehto

Kuva 6 Lehto Papinojan varressa

Uhanalaiset luontotyytit: Kosteat keskiravinteiset lehdot (NT)

Luontokohdetta koskeva lainsäädäntö: Metsälaki 10 §, pienveden välitön lähiympäristö, lehtokuvio

Arvoluokka: paikallisesti arvokas

Pinta-ala: 0,14 ha

Papinojan varressa puron itäpuolella on metsälain monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeän lehtoelin ympäristön kriteerit täyttävä lehtokohde. Lehdon pääpuulaji on harmaaleppä, sekapuvin kasvaa kuusta, haapaa, pihlajaa ja tuomea. Lehdon pensaskerros koostuu lehtipuiden taimista ja lehtokuusamasta.

Kosteille lehdoille ominaiseen tapaan lehtokasvillisuutta vallitsevat suuret saniaiset, joista tässä lehdossa esiintyy erityisesti soreahiirenporras. Lehtoisuutta ilmentäviä lajeja kenttäkerroksessa ovat myös mm. sudenmarja, koiranheisi, lehtotesma, lehtovirmajuuri ja kevätlinnunherne. Aukkoisessa sammal-kerroksessa kasvaa lehtomaisten kankaiden sammallajiston ohella mm. lehtohaivensammalta ja lehtoruusukesammalta.

Kohteen monimuotoisuutta lisää puuston latvusaukkoisuuden sekä erilaisuuden- ja ikäisyyden ohella runsas ja useista puulajeista koostuva lahoppuusto.

Maankäyttösuositukset: Suositellaan säilyttämään luonnontilaisena ja rakentamattomana.

3 Ennallistuva pelto

Kuva 7 Ennallistuva pelto

Uhanalaiset luontotyytit:

Luontokohdetta koskeva lainsäädäntö:

Arvoluokka: muu arvokas

Pinta-ala: 0,15 ha (selvitysalueen rajojen sisäpuolella)

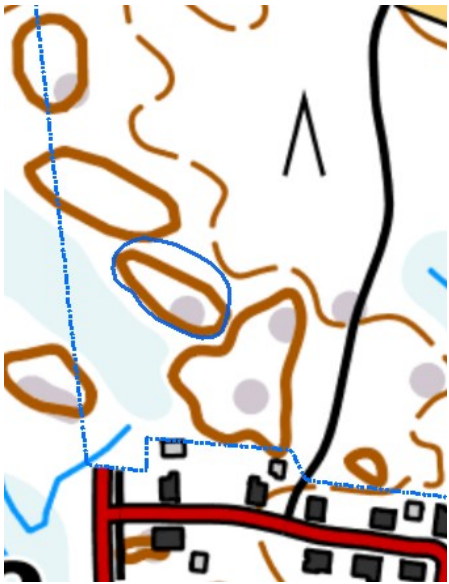
Vanha turvepohjainen pelto, joka peltoviljelyn päätyttyä on ennallistumassa luontaisesti metsäiseksi. Valtaosa kyseisestä elinympäristöstä sijoittuu selvitysalueen eteläpuolelle. Pello on aikoinaan raivattu ravinteikkaaseen lehtokorpeen. Pello-ojat kuivattavat elinympäristöä edelleen, minkä vuoksi kohde ei tule palautumaan luonnontilaisen kaltaiseksi lehtokorveksi, ellei ojia tukita. Elinympäristön luokittelu käytetyn luontotyyppiluokittelun perusteella on haastavaa, sillä luokittelu on luotu luonnontilaisten luontokohteiden perusteella. Nykyisellään elinympäristöä luonnehtisi käytetystä luontotyyppittelyjärjestelmien luontotyypeistä ruohoturvekangas tai ruoholehtokorpi.

Luonnontilan muutoksista huolimatta kohde on varsin monimuotoinen, sillä sen lajistossa on piirteitä niin suo-, metsä- kuin peltolajistostakin. Elinympäristöä luonnehtii suuri ruohojen määrä. Lajistoon kuuluvat mm. mesiangervo, karhunputki, huopaohdake, nokkonen, korpikaisla, suo-ohdake, metsälehtiväsammal, lehtoruusukesammal, haprarahkasammal, lehtohaivensammal, lehtovirmajuuri, rönsyleinikki ja pelto-orvokki. Puusto koostuu pääosin lehtipuista (mm. raita ja tuomi). Ojien penkereillä kasvaa tiheä kuusikasvusto.

Kohteesta saisi erinomaisen luontoarvojen kompensatiokohteen. Kaava-alueen rakentaminen johtaa luontoarvojen häviämiseen. Näitä menetettyjä luontoarvoja voisi kompensoida parantamalla tämän vanhan pellon tilaa. Ojien tukkiminen ja mahdollisesti rakennetun alueen hyvälaatuisten huulevesien kohteelle ohjaaminen nopeuttaisi kohteen palautumista kohti luonnontilaisuutta ja nostaisi luonnon monimuotoisuutta.

Maankäyttösuositukset: Suositellaan mahdollisuuksien mukaan säilyttämään rakentamattomana. Kohde soveltuisi erinomaisesti kaava-alueen rakentamisen aiheuttaman luontoarvojen vähenemisen ekologisen kompensaation kohteeksi.

4 Vanhan metsän laikku

Kuva 8 Vanhanmetsänlaikku

Uhanalaiset luontotyytit: Vanhat sekapuustoiset kuivahkot kankaat (EN), keski-ikäiset kuusivaltaiset tuoreet kankaat (NT)

Luontokohdetta koskeva lainsäädäntö:

Arvoluokka: muu arvokas

Pinta-ala: 0,2 ha

Taloussuojelualueella harvennetun metsäalueen ja taimikkovaiheen turvekankaan kainalossa kallionyppylällä kasvaa vanhanmetsän laikku. Vaikka kallion laki ei täytä metsälain monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeän elinympäristön kriteereitä, koska sen puuntuotanto myös laella on metsälaissa mainittuja kriteereitä tuottoisampaa, on se silti luonnonmaisemallisesti sekä luontoarvojen säilymisen kannalta merkittävän kohde.

Kallion päällä humuskerros on hyvin ohut, minkä vuoksi kasvupaikka on karu. Kallion pinta on pääosin peittynyt metsäsammalien (mm. metsäkerrossammal ja seinäsammal) alle, mutta paikoitellen on näkyvissä paljasta tai jökälien kirjavoittamaa avokalliopintaa. Puusto on iäkkyydestään huolimatta kohtalaisen pienikokoista, sillä kasvu kallion päällä on hidasta. Puuston valtalaji kallionyppylän päällä on kuusi. Kallion päällä kasvaa useita katajia, jotka hyötyvät kasvupaikan valoisuudesta. Nyppylällä on runsaasti lahopuuta sekä maapuuna että pystypuina.

Luonnonmonimuotoisuuden kannalta merkittävään metsäkuvioon on rajattu myös vanha kuusikko kallionyppylän juurella nyppylän koillispuolella.

Maankäyttösuositukset: Suositellaan säilyttämään luonnontilaisena ja rakentamattomana. Luonnonmonimuotoisuuden turvaamiseksi kuviolla nyt oleva ja sinne syntyvä lahopuu jätetään syntypaikalleen maastoon.

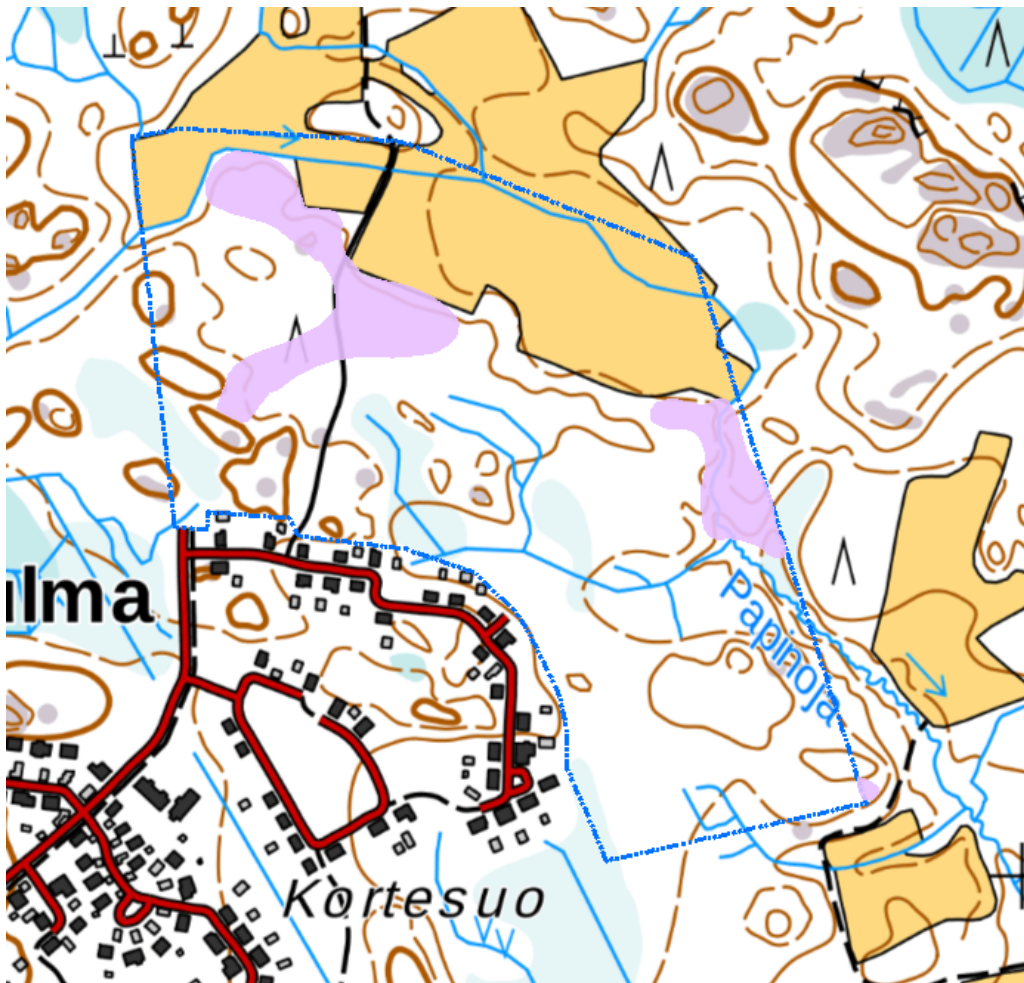
4.3 TUMMAVERKKOPERHOSEN ESIINTYMINEN

Tummaverkkoperhonen esiintyy lehtovirmajuurta kasvavilla kosteilla niityillä. Tummaverkkoperhoskartoituksessa todettiin, että Papinojan varrella ja lähiympäristössä on lajin kannalta soveltuvaa elinympäristöä. Perhosta ei kuitenkaan havaittumaastossa Papinojan alueelta tai sen lähiympäristöstä. Lajia havaittiin samana päivänä Tampereella useita yksilöitä. Maastotöiden perusteella on todennäköistä, että tummaverkkoperhonen ei tällä hetkellä esiinny kartoitetulla alueella tai sen läheisyydessä.

Lajin esiintymät muodostuvat tyypillisesti useista läheisistä esiintymälaikuista, joiden välillä perhosyksilöt voivat siirtyä. Kartoitettua aluetta lähimmät tummaverkkoperhosen elinalueet sijaitsevat noin 5 kilometrin etäisyydellä. On epätodennäköistä, että laji pääsisi levittäytymään takaisin Papinojan ympäristöön, vaikka siellä onkin lajille soveltuvaa elinympäristöä (Tampereen hyönteistutkijain seura ry /Tero Piirainen).

4.4 LIITO-ORAVALLE SOVELTUVAT ELINYMPÄRISTÖT

Elinympäristöjen ja kasvillisuuden kartoituksen yhteydessä kartoitettiin myös liito-oravan esiintymistä. Asemakaava-alueelta selvitettiin liito-oravalle soveltuvat elinalueet sekä näillä alueilla etsittiin alueilla liito-oravan papanoita puiden juurilta.

Kuva 9 Liito-oravalle soveltuvat metsäalueet selvitysalueella

Selvitysalueen metsät ovat pääosin liian nuoria tai liito-oravan ja muun luonnon monimuotoisuuden näkökulmasta liian voimakkaasti hoidettuja. Liito-oravalle soveltuvia metsäalueita havainnoitiin selvitysalueelta yhteensä 2,5 hehtaaria, mikä vastaa noin kymmentä prosenttia selvitysalueen pinta-alasta (Kuva 9).

Liito-oravalle soveltuvat metsäalueet ovat varttuneita kuusivaltaisista metsistä, joissa sekapuuna kasvaa järeitä haapoja. Kesäkuun loppupuolella tehdyn liito-oravan havainnoinnin yhteydessä ei havaittu liito-oravan esiintymisen indikaattorina pidettäviä liito-oravan papanoita puiden juurilta. Lämmin ja varhainen kevät kuitenkin lisäsi havainnoin epävarmuutta, sillä aikaisen kasvukauden vuoksi metsien pohjakasvillisuus oli kartoitushetkellä jo varsin suurikokoista. Kasvillisuuden peittoisuusvaikutuksen ja käytössä olevan rajallisen ajan vuoksi liito-oravan esiintymiskartoitukseen liittyy huomattavia epävarmuuksia, minkä vuoksi liito-oravan esiintymisen kartoittaminen suositellaan tekemään liito-oravalle soveltuvissa elinympäristöissä uudelleen keväällä 2019.

5 YHTEENVETO

Kortekummun pohjoisosan asemakaavoituksen tavoitteena on laajentaa Kortekummun olemassa olevaa pientaloasutusta pohjoisen ja idän suuntaan. Asemakaavoitettavaksi aiottu alue on tällä hetkellä valtaosin talousmetsäkäytössä olevaa metsää selvitysalueen pohjoisosaan sijoittuvaa maisemallisesti merkittävää peltoaukeaa lukuun ottamatta.

Selvitysalueen itäosassa sijaitsee luonnonmonimuotoisuuden kannalta merkittävä luonnontilainen Papinajan purouoma. Papinajan luontokokonaisuuteen kuuluu uoman ja sen ympäristön lisäksi puron itärannalle sijoittuva lehtokuvio sekä puron länsipuolella sijaitsevan sivu-uoman luhta-alue. Papinajan ympäristön ohella selvitysalueen luonnonmonimuotoisuuden kannalta merkittävimpiin kohteisiin kuuluvat selvitysalueen eteläosassa sijaitseva kasvillisuudeltaan monimuotoinen luontaisesti ennallistuva vanha pelto sekä vanhanmetsän laikku selvitysalueen lounaisosassa. Talousmetsäalueesta arvokaimmat metsäalueet sijaitsevat selvitysalueen pohjois- ja luoteisosassa. Luonnonmonimuotoisuuden kannalta merkittävimmät kohteet suositellaan säilyttämään luonnontilaisena ja rakentamattomana. Papinajan luontoarvojen säilyttämisen turvaamiseksi kaavasunnittelussa on jätettävä riittävä suojavyöhyke uomalle sekä panostettava hulevesien laadulliseen hallintaan.

Selvitysalueella ei kesällä 2018 havaittu merkkejä liito-oravan esiintymisestä. Kartoitukseen liittyvien epävarmuuksien vuoksi liito-oravan esiintyminen suositellaan selvittämään uudelleen keväällä 2019. Liito-oravalle soveltuvat elinympäristöt sijoittuvat Papinajan ympäristöön sekä selvitysalueen varttuneimpien talousmetsien alueelle suunnittelualueen pohjois- ja luoteisosaan.

LÄHTEET

Nuottajärvi, M. 2004 Tursolan osayleiskaavan luonto- ja virkistyselvitys (2004): Tursolan osayleiskaavan luonto- ja virkistyselvitys, *Suunnittelukeskus Oy*

Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslen A. ja Mannerkoski I. (toim.) (2010): Suomen lajien uhanalaisuus. Punainen kirja 2010, *Ympäristöministeriö*

Raunio, A., Schulman, A. ja Kontula, T. (2008) Suomen luontotyyppien uhanalaisuus, *Suomen ympäristökeskus*

Sammaltyöryhmä (2017): Suomen sammalien levinneisyys metsäkasvillisuusvyöhykkeissä ja ELY-keskuksissa. Teoksen *Suomen sammat* (Ulvinen, Syrjänen & Anttila (toim.) (2002) päivitetty alueellinen levinneisyystaulukko.

Söderman, T. (2003): Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi - kaavoituksessa, YVA-menettelyssä ja Natura-arvioinnissa, *Suomen ympäristökeskus*